

KULTURMILJÖDAGEN 2020 – TEMA PBL OCH KULTURVÄRDEN 22 OKTOBER 2020

INTRODUKTION

Med anledning av coronapandemin hade Kulturmiljödagen ställts om till en digital dag med förkortat program.

Kulturmiljödagen erbjöd kompetensutveckling och tillfälle att möta personer från andra yrkesgrupper. Gemensam nämnare för dagen var PBL och kulturvärden.

Målgrupp för årets kulturmiljödag var politiker, planbygg- och kulturmiljöhandläggare och annan personal på kommuner som kommer i kontakt med kulturvärden. Personal på Länsstyrelsen, olika kulturvårdande institutioner och berörda konsulter var välkomna.

Dagen utgick från Boverkets webbutbildning *PBL och kulturvärden* och vi diskuterade utifrån fallstudier som länets kommuner bidrog med.

PBL och kulturvärden är en introduktionsutbildning som ska bidra till enhetlig och god handläggning i PBL-ärenden avseende kulturvärden. Webbutbildningen är kostnadsfri och tillgänglig via Boverkets hemsida.

De anmälda hade fått ut diskussionsfrågorna i förväg och var förindelade i samtalsgrupper.

DELTAGARE

91 personer hade anmält sig, varav 23 % efter sista anmälningssdag 5/10

79 personer deltog, 57 kvinnor (72 %) och 22 män (28 %)

Deltagarna representerade 24 organisationer. Alla länets kommuner var representerade.

PROGRAM

- 08:15 Incheckningen öppnar
- 08:30 Välkommen till Kulturmiljödagen 2020!
Landshövdingen hälsar välkommen
- Inledning
- Kulturvärden – ett allmänt intresse
Fallstudie från Ljungby kommun
- Översiktsplan och kulturvärden
Fallstudie från Växjö kommun
- 09:50 Paus
- 10:10 Detaljplan och kulturvärden
Fallstudie från Älmhults kommun
- Lov och kulturvärden
Fallstudie från Ljungby kommun
- 12:00 Lunchpaus
- 12:40 Byggprocessen och kulturvärden
Fallstudie från Kulturparken Småland AB
- Avslutning
- 14:00 Dagen är slut

INLEDNING

LANDSHÖVDING MARIA ARNHOLM HÄLSADE DELTAGARNA VARMT VÄLKOMNA.

Landshövdingen är glad att dagen anordnas trots corona och att så många deltar. Hon lyfte bland annat att Kronoberg är ett attraktivt län och vi vill att de som bor här ska trivas och att få fler att komma hit med sina kunskaper. Inte glömma att länet förutom stora naturvärden även har stora kulturmiljövärden som är viktiga att bevara och utveckla. Riksantikvarieämbetet ser hur kulturvärden försvinner i plan- och byggprocesser och det är därför den dagen anordnas. Det är för att vi tillsammans ska lära oss mer om använda de verktyg som finns och där plan- och bygglagen är ett viktigt instrument. Sedan 2018 finns ett nytt begrepp i politiken, gestaltad livsmiljö, som formulerar att arkitektur, form, design och kulturarv ska vara viktiga ledmotiv när man bygger städer och miljöer. Syftet är att vi ska ha en rolig och lärande dag och att det ska bli skillnad när vi går härifrån.

LÄNSANTIKVARIE HEIDI VASSI (MODERATOR) OCH LÄNSARKITEKT GUNNEL HENRIKSSON

Länsantikvarien inleder med att det är roligt att åter få sätta kulturmiljöfrågorna på agendan och hälsar alla välkomna till denna halvdag. Det är andra året som Kulturmiljödagen arrangeras och årets dag är ett samarrangemang mellan Kulturmiljö, Hållbar samhällsplanering och länets åtta kommuner. Länsarkitekten lyfter att de jobbar mycket med kommunerna i olika planärenden, detaljplaner och översiktsplaner, men även bostadsfrågor och infrastruktur; områden som också har koppling till kulturmiljöfrågor.

Syftet med dagen är att sätta fokus på kulturvärden i planeringen. Det är en utbildningsinsats inom PBL kompetens – PBL och kulturvärden. PBL och kulturvärden är en grundutbildning som bekostas av Boverket och där även Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelserna och Sveriges kommuner och regioner också med i satsningen. Länsstyrelserna har tagit på sig att arrangera träffar i alla län.

Om vi vill sätta kulturvärden och PBL i ett större sammanhang så finns det flera olika perspektiv och ingångar. Idag är fokus kopplat till Agenda 2030 och målet Hållbara städer.

Några av de begrepp vi kommer att använda under dagen är:

Det finns även immateriella värden kopplade till platser i landskapet.

Kulturvärde är en sammanfattande benämning för vad som i den fysiska miljön bedöms som värdefullt ur kulturhistoriskt, estetiskt och socialt hänseende.

PROJEKTLEDARE EMMA ROSENBLOM, BOVERKET

Projektledaren är glad att materialet PBL och kulturvärden är färdigt och att det nu används av många länsstyrelser. Hon tycker att det ska bli spännande att få in feedback om vad som varit bra och om var det behöver läggas mer arbete

När det gäller allmänna intressen så är kulturvärden ett av dem, som bland annat PBL tar upp. Förhoppningen är att deltagarna ska få mycket information idag om utbildningarna att man kan göra sitt jobb ännu bättre och förklara hur kulturvärden ska användas. Det har kommit en del rättsfall, till exempel fönsterdomar och domar som tillåter fler att överklaga när det gäller kulturmiljöer.

Hennes uppmaning är: Se alla delar!

Ett tips är att bygglovhandläggare även ser delen om detaljplan.

KULTURVÄRDEN – ETT ALLMÄNT INTRESSE

LÄNSANTIKVARIE HEIDI VASSI

Kulturmiljö ett allmänt intresse

- Kulturvärden finns överallt,
- både det unika och vardagliga,
- måste alltid beaktas,
- utveckla varsamt och medvetet.

Enligt PBL finns kulturvärden överallt. De är betydelsefulla och en ändlig resurs. Även vardagsmiljöer kan vara värda att bevara. Kommunerna har särskilt ansvar för allt som finns i vår vardag.

Att bevaka vår gemensamma resurs är en demokratisk fråga och som innebär att det behövs kunskap och kompetens i organisationen. Det handlar om att klara av avvägningarna mellan olika intressen. Att utveckla varsamt och framför allt medvetet. Vi vill inte att samhällena konserveras utan att ha med alla årsringar in i framtiden.

MAGNUS GUNNARSSON, KOMMUNSTYRELSENS ORDFÖRANDE LJUNGBY KOMMUN

Magnus är en av dem som lever i och jobbar i en miljö som är påverkad av vad som har skett tidigare. Han berättar om hur han upplever kopplingen till sin uppväxt och sitt liv och hur detta berört honom.

Magnus lyfter hur historia och kulturmiljöer kan vara en resurs för kommunen, bland annat inom besöksnäringen. Ljungby stad är en ung stad (1936) och kulturmiljöarbetet är en viktig brygga mellan det som varit och nutid och vidare till framtiden. Magnus har fått frågan från nya kommundirektören om varför

kommunen inte mer använder miljön de lever i och funderar på om de kanske har blivit hemmablinda.

Ljungby har ett nytt kulturmiljöprogram från 2019. På framsidan finns en bild av yllefabriken i Lagan och baksidan en bild av Terrazzahuset, som är en nyare miljö. Många förfasas kanske över varför denna ”stenkoloss” finns med. Den är otvivelaktigt en del av Ljungbys kulturmiljö. I slutet av programmet finns det ett kapitel om det muntliga berättandet kopplat till de olika miljöerna och till Sagobygden. Magnus tycker att kulturmiljöprogrammet är vackert, informativt och utbildande på en och samma gång.

När det gäller hinder för ett framgångsrikt kulturmiljöarbete, lyfter Magnus att ofta är en så uppbunden av den årliga budgeten att en inte hinner lyfta sig och få en överblick. Då behövs det någon som lyfter att det kan finnas andra värden som är viktiga. Det är viktigt att hjälpas åt för att undanröja hindren.

Magnus bedömer att kommunen är väl försedd med kompetensen och lyfter att samarbetet mellan förvaltningarna bidrar till ett väldigt bra resultat. Han avslutar med att med kulturmiljöprogrammet och samarbetet i ryggen, så känns det lättare att ta sig an framtiden.

ÖVERSIKTSPLAN OCH KULTURVÄRDEN

REBECCA MARTINSSON, CHEF ÖVERSIKTLIG PLANERING

Växjö kommun visade hur sju olika karaktärsområden inom Växjö tätort presenteras med riktlinjer i den nya kommunomfattande digitala översiktsplanen. I översiktsplanen är kunskapen om stadens karaktärsdrag och identitet en viktig utgångspunkt för att ta tillvara och stärka stadens värden.

Presentationen finns i bilaga 1.

Gruppsamtal om översiktsplan och kulturvärden

1. På vilka sätt kan man arbeta med hur den ”Byggda miljön används, utvecklas och bevaras” i översiktsplanen?

2. Hur kan kunskapsunderlag t.ex. olika inventeringar av kulturmiljöer och planeringsunderlag t.ex. kulturmiljöprogram bli en del av översiktsplanen?

- Det finns ett behov av uppdatering av Älmhults kulturmiljöprogram och riktlinjer.
- Det är en resursfråga, har inte tillräcklig kompetens inom kommunen.
- Tar till konsult hjälp när behov finns.

- Har en kulturstrateg på plats som är till hjälp i tidiga diskussioner, innan de tar till konsulthjälp.
 - Upplever i dagsläget inte att tillräckligt stöd finns i kommunens ÖP för den fortsatta processen.
 - Hade särskilt behövt underlag och riktlinjer för vissa områden som Kosta.
 - Ljungby kommun har en ny ÖP på gång.
 - Upplever att bra stöd och riktlinjer finns i ÖP för bygglov.
 - Olika i olika ärenden vilka man samarbetar med, men det finns stöd internt.
 - Konsult som själv är certifierad sakkunnig (dessa finns förtecknade på Boverkets hemsida).
 - Konsult som hjälper till med yttranden, särskilt i bygglovsärenden.
 - Viktigt att få tillgång till bra och korrekt underlag och information, särskild webbaserad och lättillgängligt underlag. Kommunerna har ofta tillgång till bra underlag, men ibland finns luckor.
 - Kan också få förfrågningar direkt från byggbolag till detaljplanearbete exempelvis.
 - Växjö kommun upplever att kulturenheten får lägga mycket tid i framtagandet av ÖP. Resursfråga.
 - Det saknas tillräcklig kompetens på kommunen, flera förvaltningar upplever brist. Även en fråga om organisation internt, var ska kompetensen sitta (vem betalar) etc.
-
- Om kulturvärdena framhålls i ÖP så är det lättare att jobba med det i följande steg, detaljplaner, bygglov. Beslutat dokument är viktigt. Då blir det inte lika känsligt vid byte inom politiken eller tjänstemän.
 - Att ha antikvarisk kompetens inom organisationen är bra på många sätt. T ex då det behövs en kontinuerlig diskussion kring ”tålighet”.
 - Det är viktigt att man uttrycker sig på ett bra och enkelt sätt i planer och underlag så att alla förstår. Varför och hur. Vilka förändringar tål det och vad är det viktiga värdet.
-
- Viktigt att man jobbar tvärdisciplinärt, för att inspirera och lära av varandra
 - Bra kunskapsunderlag = bra processer och resultat. Det blir då lättare att ta hänsyn till värdena och följa riktlinjer
 - Viktigt att kunna identifiera värdena och då behövs någon slags kulturmiljöanalys eller kulturmiljökaraktärsbeskrivning.
 - Det ska tydligt framgå i kunskapsunderlagen vilka värdena är
 - Att identifiera och förstå de höga värdena är oftast lätt medan de vardagliga värdena är svårare. De får inte glömmas bort
 - Allmänheten kanske tror att kulturmiljövården bara handlar om tex byggnadsminnen, slott, kyrkor m.m. men det är viktigt att lyfta att även värden finns i det vardagliga
 - Ibland kan det vara aktuellt med korta, tydliga kunskapsunderlag som inte är så omfattande och som snabbare kan ordnas fram
 - Att belysa att det finns stora värden i att bevara tex 50-60-tals miljöer och senare bebyggelse också, att gemeneman kanske inte tänker på det
 - Alla tyckte det var viktigt och tyckte att det borde finnas en kommunantikvarie/kulturmiljöstrateg eller liknande i kommunerna.

- Det diskuterades om det fanns kommunantikvarier i Kronoberg och hur det såg ut i andra län. Exempel på kommuner i Stockholm diskuterades, där det fanns halvtidstjänster osv.
- Känslighet och tålighet diskuterades och man ansåg att detta inte brukar finnas med i översiktsplaner, vilket det borde
- Vi fick ett exempel från en kommun som har åkt ut till byarna och förankrat processen med lokalbefolkningen, vilket har gett stor respons och man ser ett stort värde i att göra så
- En svår och komplex fråga för vår grupp – många som inte jobbar med detta [översiktsplan].
- Ljungby kommun har digitalt verktyg. Första steget är att identifiera möjliga kulturmiljövärden. Viktigt underlag för bygglovshanteringen. Kulturmiljöprogrammet är ett viktigt underlag. Politiskt beslut att den ska användas. Bekostades till 50 % av länsstyrelsen.
- Uppvidinge kommun: en kulturplan ska tas fram men den har blivit uppskjuten.
- Älmhults kommun: Vanligt att framtagandet av program blir uppskjutet, inte bara kulturmiljöprogram utan även andra underlag som är stöd i ex. arbetet med detaljplaner.
- Tufft i de små kommunerna. Både regionen och Länsstyrelsen vill att underlag tas fram.
- När man gör en översiktsplan skickar man en mängd remisser till olika instanser. Innan arbetet drar igång kan man skicka remiss till kulturparken/Länsstyrelsen och få vägledning om kulturmiljövärden.
- Lite mindre noga i småorterna.
- Ju tidigare man är noga och tydlig i ex. översiktsplanen, desto enklare blir de senare stegen i processen, ex. bygglov. Viktigt att man är tydlig med vad man värdesätter.
- Ingen antikvarisk kompetens på småkommuner, däremot kulturkompetens.
- Medborgarinflytande/dialog. Men hur?
- Bjudit in mindre grupper, olika målgrupper
- Många workshops innebär mycket jobb, men bidrar till ett större engagemang vilket underlättar i förlängningen
- Bra metod att kartlägga platser med utvecklingsbehov.
- Fler grupper kan komma till tals
- Viktigt att lyfta frågorna mellan olika avdelningar på kommunen tvärsektorielt.
- I FÖPen läggs allt under i ett GIS, här kan allt (underlag) samlas som hör till ett visst område (Vxo kn).
- Vissa kommuner saknar kulturmiljöprogram av resursskäl. Värden försöker lyftas i möjligaste mån ändå av sakkunniga planerare. Svårt att överblicka värdena utan program.
- (Kulturverksamma kommuntjänstemän) Kan uppleva motstånd från bygghetsande politiker. Upplever en kamp för att det ska bli gjort på rätt sätt. Mycket handlar om att skapa förståelse för värdena.
- Sentida kulturvärden svåra, miljonprojekt, industribyggnader m.m. som genast ska rivas, och som ofta saknar lagstadgat skydd.
- Vikten av bra kompetens inom kulturmiljö vid kommunerna underströks.

- Likaså vikten av att dialog med länsmuseet upprätthålles.
- Det påpekades att kommunernas ekonomi ofta är svaga, men att en möjlighet är att flera kommuner delar en tjänst för en kunnig kulturmiljöspecialist, för behovet att kunskap inom detta område är stort.
- Viktigt att se kulturmiljön som en tillgång.
- Viktigt att kulturmiljön blir tillgänglig för alla.
- Länsstyrelse samarbetar på flera sätt med kommunerna, tex. via de varje tisdag hållna planberedningsmötena, då bland annat översiktsplaner behandlas.

- Viktigt att ha uppdaterade kunskaps- och planeringsunderlag.
- Det är svårt nu när RI arbetet hamnat i stiltje i väntan på den stora utredningen. Det hade varit bättre om Raä fortsatt sin handläggning under tiden.
- Det är viktigt att förankra inventeringar och kulturmiljöprogram med berörda fastighetsägare. Att sprida kunskapen, öka intresset och höja medvetenheten.
- Samhället genomgår stora förändringar. Vi behöver förtydliga vilka värden vi vill bevara och hur vi ska nå dit.
- Kommunerna efterfrågar ofta mer än bara kulturmiljöprogram. Det är bra med kompletterande inventeringar för enskilda fastigheter eller bebyggelseområden.
- ÖP:n är inte juridiskt bindande. Viktigt att det framgår tydligt vad som är kunskapsunderlag och vad som utgör planeringsunderlag. Det är även viktigt att underlaget är känt inom organisationen och politiskt förankrat.
- Kommunerna behöver stöttning i sitt kulturmiljöarbete.
- Det är även viktigt att fundera på hur man kan få in ett kunskapsunderlag som ett kulturmiljöprogram som ett planeringsunderlag i ÖP:n. Det behöver finnas tydliga riktlinjer och ramar för vad som är tillåtet på platsen.
- Även viktigt att få med immateriella värden, tex. muntligt berättande knutet till platser.
- Öp:n måste finnas tillgänglig digitalt för större spridning. Inte bli en hyllvärmare.
- Det är även viktigt att informationen kommer in i kommunernas handläggarregister. Annars missar handläggarna det.

- Markaryd har inget kulturmiljöprogram. De har inte jobbat mycket med dessa frågor tidigare. De kommer ta fram en ny översiktsplan det kommande året och kommer då skapa medvetenhet för alla kommuninvånare. De kommer att göra nytt kulturmiljöunderlag. Länsstyrelsen ska också göra underlag till dem. Markaryds kommun har också tagit hjälp av studenter på SLU som kan se allt med nya ögon. Kommunen håller på med en ny vision Markaryd 2030. De saknar dock sak kompetens i kommunen. De har idag en planhandläggare och en bygglovhandläggare.
- Tingsryd ska göra en ny översiktsplan 2021 vilket har ett stort politiskt intresse. De har idag två planhandläggare och två bygglovhandläggare på kommunen.

- Översiktsplanen används inte i bygglovsskedet i detaljplanlagt området, enbart på landsbygden.
- Översiktsplanen är inget tillräckligt användbart underlag, den är för övergripande och kortfattad, riktlinjer är för begränsade, pdf.
- Kulturmiljöprogram behövs och även fördjupade kunskapsunderlag för olika karaktärområden.
- Tydligare riktlinjer behövs, detaljnivå för olika områden.

- Viktigt med antikvarisk kompetens. Byggnadsantikvarie.
 - De som har antikvarisk kompetens i kommunen använder de personerna ofta.
 - Tjänstemän har ofta kunskap om att de kan tillfråga konsultkompetens. Text läsmuseet som skriver underlag.
 - Det har blivit mer vanligt att tjänstemän efterfrågar antikvariska underlag.
 - Det svåraste är att övertyga politiker.
 - Samsyn mellan tjänstemän, ej mellan tjänstemän och politiker.
 - Förslag att göra presentationer och vandringar för politiker för att öka förståelsen.
 - Förslag att detta behöver lyftas nationellt.
-
- Tingsryd gjorde en översiktsplan förra mandatperioden. Fick kritik för den och de ska revidera den. Bland annat har Länsstyrelsen synpunkter på hur texten ej hörde ihop med vad de vill göra. Mer beskrivningar behövs. De har behövt börjat om efter att nya tjänster tillsats osv. De har mål om 100 nya bostad som de har hållit. Vilket är stort för den lilla kommunen. De lägger pengar 2021 på ett hållbarhetsprogram.
 - de [museum] har kollegor som arbetar mycket med kulturmiljöprogram.
 - Anna vi måste hitta möjligheterna i de små orterna. Gamla inventeringar finns men kulturmiljöprogrammet är från -92. Så utvecklingspotential finns. Hon ser det som viktigt att börja med grunden, dvs med kulturmiljöprogrammet, innan de gör en ny version av ÖP.
 - Länsstyrelsen besökte kommunen år 2019 och vi pratade då om hur arbetet med att ta fram ett nytt program.

DETALJPLAN OCH KULTURVÄRDEN

Arpine Minasyan, stadsarkitekt och Linda Björling, planarkitekt

Älmhults kommun presenterade planprogrammet Vena och hur de hanterar fornlämningar i planeringen av en ny stadsdel. Kommunen lyfte tidigt frågan om hanteringen av fornlämningarna och anser att bevarandet av dessa kommer att ge mervärde till området. Om kommunen utformar området utifrån de fornlämningar som finns, till exempel genom att de integreras i grönstrukturen, kommer planprocessen att bli smidigare.

Presentationen finns i bilaga 2.

Gruppsamtal om detaljplan och kulturvärden

1. Hur hanteras fornlämningar i detaljplaner du jobbar med?

2. Vad innebär det att ta upp fornlämningar i ett tidigt skede i planprocessen och när är det? Vad fungerar och vad fungerar inte?

3. Vilka allmänna intressen är det som tar störst plats i en detaljplan (planprocess) du arbetar med? Hur står sig fornlämningar i denna avvägning mellan olika intressen?

- Bra presentation från Älmhult, jättebra att kunna ta fram ett sådant underlag i ett tidigt skede.
- Än en gång så är frågan om resurser aktuell, små kommuner med knappa resurser (både tid och pengar) är av naturliga skäl lite försiktigare med att ta fram omfattande material i tidiga skeden när projekt kan vara osäkra. Rädsla för att ta fram utredningar ”I onödan”.
- Viktigt att ha en dialog med fastighetsägare, vilka ibland har svårt att förstå varför vissa saker bör bevaras. Många gånger vill kommunen bevara objekt/miljöer, men möter ingen förståelse från fastighetsägare.
- Det finns oerhört många aspekter och intressen när det planeras. Ambition finns att bevara kulturmiljö, men det är inte alltid möjligt att prioritera det intresset framför andra. Ibland måste man vara ”flexibel”.
- Stora områden i kommunen har dåliga mark/grundförhållanden, det är särskilt dyrt att planlägga och exploatera i sådana områden. Då behövs kompromisser.

- Det är bra att ta upp frågan kring fornlämningarna tidigt och integrera den.
- Det är även viktigt att förmedla informationen kring dem. Det finns exempel där det inte har fungerat. Där fornlämningar i områden bara blir ”skräpområden”. De måste skötas och skyltas.
- Annars var gruppens uppfattning av de ofta tas in i planer lite pliktskyldigt på grund av att de är lagskyddade och många gånger ses som ett hinder.
- En av gruppmedlemmarna hade erfarenheten av att det blev ett stort problem på grund av att det tog väldigt lång tid, flera år, att få svar från Länsstyrelsen.

- Ingen i gruppen jobbar med detaljplaner
- Vi diskuterade att det är viktigt att ha tidiga samråd och även besöka området på plats
- Vi diskuterade även presentationen och alla tyckte det var ett bra sätt att ta sig an ett område på det sättet
- Vi pratade om vem som betalar för inventeringen i det aktuella ärendet och fick som svar i det stora gruppmötet att kommunen betalar och det är även kommunen som är markägare i just detta ärende

- Länsstyrelsen berättar om sin hantering av fornlämningar. Länsstyrelsen har i uppgift att tillhandhålla kunskapsunderlag, ex. GIS-skikt.
- Länsstyrelsen bjuder in till tidiga samråd – planberedning varje vecka dit kommunerna är välkomna att delta, och lyfta sina frågor.
- Exempel: Aktuell detaljplan där man fokuserar på gångbarhet – att området ska var tillgänglig till fots och inte bara med bil. Under detaljplaneskedet uppmärksammades en fornlämning – denna kommer bli grönområde.

- Remissyttranden i förhållande till relevant lagstiftning
- PPP, “proper planning prevents (piss)poor performance”
- Måste tränga sig in så tidigt som möjligt i planprocesserna, viktigt att komma in tidigare.
 - Finns en risk att uppfattas som ”nej-sägare”/Svarte Petter

- Kunskap hos tjänstemännen som jobbar med plan-framtagandena viktiga, skapar förståelse.
- ”Beror på vem du frågar”, alla tjänstemän slåss för sina egna intressen.
- Som kommunal kulturtjänsteman kan man iklä sig rollen som ”bygderepresentant”, framföra att vissa värden ÄR viktiga att bevara eller utveckla för bygdens identitet
- Tidigt skede åter viktigt, så att Riksintressen & lämningar inte framkommer i för sent skede.
 - Viktigt så att värdena är synliga inför planens upprättande
 - Slippa obehagliga överraskningar
 - Viktigt att det är klargjort inför det att grönområden och liknande ritas ut
- Frågan är lite var och när man som tjänsteman, och lämningarna i sig, kommer in i processen, en tidig utredning kan innebära:
 - Bättre flöde och beredning
 - Kommer information om lämningarna tidigt i planprocessen är det inga problem att anpassa, blir en tillgång istället för ett hinder.
- Det påpekades att det är viktigt att man utreder för kulturvärden och då inte bara för fornlämningar utan att man ser till helheten (i exemplet från Älmhults kommun fokuserade man på arkeologin).
- Numera är ju gränsen för fornlämning 1850 och det innebär att en mängd med lämningar efter de relativt obesuttna kommer att undersökas mer omfattande än tidigare. Till viss del är denna ändring i sin linda och nyligen hölls ett möte på detta tema, där arkeologer och myndighetspersoner fick möjlighet att dryfta hur man bäst undersöker dylika lämningar.
- Det togs vidare upp lite om hur fornlämningar markeras i plankartorna.
- Tidigare hade Lst ett verktyg som innebar att man kunde skraffera områden som skulle undvikas enligt KML, men detta verktyg har Boverket sedan något år tillbaka tagit bort.
- Ny kunskap som kommer genom frivilliga undersökningar kan vara mycket värdefull för kommunerna. Det är även viktigt med tidiga samråd.
- Något som upplevs frustrerande för kommunerna är dock att Länsstyrelsen inte godkänner den frivilliga utredningen, utan själva upphandlar en ny utredning.
- Länsstyrelsen förtydligade att KML utredningar har sin egen process och att konsulterna inte alltid har det allmänna intresset i fokus, varför mindre kompletteringar kan krävas till kommunens frivilliga utredning. Lst bevakar den vetenskapliga kunskapen och potentialen. Lst vill dock uppmuntra kommunerna till att fortsätta ta fram egna underlag.
- Markaryd har en stor detaljplan på gång för industrimark med mycket fornlämningar. De har inlett en tidig dialog med länsstyrelsen. De önskar att kunna bevara delar men det får framtiden utvisa. Kommunen har initierat detaljplanen som ska ske på jordbruksmark. De ser möjligheten till gröna industriområden där de kan behålla stenmurar och bygga innanför.
- Många detaljplaner är gamla och har inte några bestämmelser.
- Få detaljplaner har skyddsbestämmelser.
- Natur/park har varit hänsyn till fornlämningar.

- Exploatör bygger enligt detaljplanen.
- Rivning av kvarter, bland annat på grund av förtätning.
- Problem när det inte finns rivningsförbud.
- Varsamhetsbestämmelser och gamla q är bra att följa vid renoveringar mm men har ingen verkan om någon vill riva.
- Exempel: Det fanns ett Q på folkparken. Först skulle en liten ändring göras med att flytta en grindstolpe och Kulturparken Smålands kontaktades som gjorde en seriös bedömning för minimera skadan, sedan kom ett rivningslov på hela fastigheten så att inget skulle bevaras ändå.
- Det blir konstigt budskap om bevarande.
- Politiker har ej kunskap.
- Politiker går på en byggherres önskemål och inte på helheten
- Ibland har folkligt engagemang ändrat beslut om rivning.

LOV OCH KULTURVÄRDEN

Helena Larsson, bygglovhandläggare och Sarah Cederström, bygglovhandläggare

Ljungby kommun visade ett bygglovsärende där sökande ansökte om att måla ett tegelhus inom ett område med enhetlig bostadsbebyggelse. Området är inte skyddat i detaljplan eller omnämnt i något kulturmiljöprogram. Ärendet prövades upp till mark- och miljööverdomstolen som ändrade mark- och miljödomstolens dom.

Presentationen finns i bilaga 3.

Gruppsamtal om lov och kulturvärden

1. Hur går vi tillväga för att bedöma att ett bostadsområde med enbostadshus omfattas av bygglovsplikten för att byta färg, fasadbeklädnad eller taktäckningsmaterial?
2. Hur kan vi göra det tydligt för fastighetsägare att de bor i ett område där det krävs bygglov för annars bygglovsfria åtgärden?
3. När ärendet nådde MMD blev utfallet att de bedömde att åtgärderna inte kräver bygglov – hur ska kommunerna kunna göra rättssäkra och likvärdiga bedömningar i landet om det går från att inte krävas bygglov i MMD till att det krävs bygglov och det går inte att meddela bygglov i MÖD.
4. Om någon i området utför åtgärderna utan att kontakta kommunen och kommunen upprättar ett tillsynsärende. Är det skäligt att kräva att fasaden och taket återställs?

5. Varför tror du att det finns undantag från lovplikten för att byta färg, fasadbeklädnad eller taktäckningsmaterial för en- och tvåbostadshus men inte för exempelvis industribyggnader?

- Viktigt med en tidig syn på plats. Hur ser byggnaden ut, vad gör man för bedömning?
- Dock svårt om man saknar rätt kompetens.
- Kollar också översiktsplan, detaljplan och andra relevanta dokument, vilket stöd och riktlinjer finns att hämta där?
- Ser till att en första syn på plats/inventering sker. I första hand tjänstepersoner på kommunen, som kanske inte alltid har rätt kompetens, men det får tas in senare om det behövs.
- Det har funkat bra med vårt underlag trots att ingen nämnd har antagit dokumenten. Nämnden stöttar oss och är också de som har beställt framtagandet av materialet. Kan bli aktuellt med något slags ”antagande”.
- Det är viktigt att boka in samrådsmöten och gå igenom värden och gemensamt fundera på val av material etc. Det kan bli långa diskussioner, men det är viktigt att få exploatörer/fastighetsägare att inse att det är för ”deras eget bästa”. Kulturmiljövärden kan ses som att det höjer det monetära värdet på fastighet/byggnad.
- Viktigt informera boende och fastighetsägare i tidigt skede. Informera på positivt sätt. Fastighetsägare bör fås att förstå värden, vilket kan leda till stolthet över att äga en kulturmiljövärdefull byggnad.
- Fastighetsägaren har en skyldighet att kolla upp saker innan åtgärder utförs. Det är skäligt att sanktionsavgifter beslutas om, om olovliga åtgärder görs.
- Viktigt att som kommun våga överklaga beslut, men också uppmana missnöjda sökanden att överklaga. Beslut kan fattas olika i olika instanser (som vi såg i exemplet) och även att man kan få ”facit” vilket är bra även om det visar sig att man själv fattat ”fel” beslut.
- Här hade vi bara exempel från Växjö. När någon tar kontakt angående bygglovsansökan ser man först på om det är en avsevärd ändring eller inte. Att måla en tegelfasad innebär alltid bygglov. De tittar sedan på om byggnaden ingår i ett grupphusområde. Delar av de områdena har inventerats men inte alla. Man har tagit fram en informationsbroschyr som ska lämnas ut till fastighetsägare i den typen av bostadsområden.
- Växjö hade även ett exempel på en byggnad där åtgärder hade gjorts och där man tittade på om fastighetsägaren skulle återställa. Eftersom det var svårt att återställa så fick fastighetsägaren en straffavgift för att de startat arbetet före bygglovet gått igenom och ändringen kvarstod.
- Alla tyckte det var bra att det fanns ett bra inventeringsunderlag i Ljungby kommun över bebyggelse. Även om det inte var ett kulturmiljöprogram så är det tydligt att underlaget fungerade bra.
- Vi pratade om hur rapporteringen skedde i media kring det aktuella huset och villaområdet, och funderade över hur allmänheten ställde sig till detta. Frågan lyftes även i den stora gruppen men ingen visste något om detta.

- Viktigt att inte missa miljöer från tex 60-talet för att man anser att de inte är tillräckligt gamla
- När är det värt att bevara för det allmänna intresset, allt blir ju historia framöver
- I det enskilda fallet blev utfallet troligen avslag på förändringen p.g.a. att hela området var så pass bevarat och inte p.g.a. det enskilda huset i sig
- Ett annat exempel från Sigtuna kom fram, där utfallet blev tvärt om och att ägaren fick göra om huset. I det fallet var området och husen runtomkring redan förändrat
- Diskussioner fördes gällande vad som händer ifall någon tex förvanskat en byggnad utan bygglov, ska det återställas, vad har man rätt att kräva osv

- Behovet av underlag.
- Vilket ansvar ligger på en mäklare? Hur ser mäklaren på sin roll?
- Det är viktigt att ta tillvara på nya kulturarvet. Lätt att man tillåter förändringar eftersom man tänker att det finns gott om byggnader från tidsperioden, och att man därför släpper igenom förändringar.
- Hur tydliggör man det? Hur sprider man detta? Stor pedagogisk utmaning. Medborgare saknar förståelse och kunskap för det kommunala planmonopolet och bygglovsprocessen.
- Det borde vara ett naturligt steg att man före ett köp kontrollerar detaljplan. "Vad bör du kolla upp inför ett fastighetsköp?" är en fråga som ofta finns med i tipslistor på nätet. Många ringer till kommuner och frågar, men inte alla. Jättebra om mäklaren ringer.
- Kan vara en god idé att lägga ut info på kommunernas hemsidor med checklista och tips inför fastighetsköp.
- Oftast när det blir konflikter ("kommunen är paragrafryttare") så har fastighetsägaren inte kollat upp vad som gäller före köp och inte satt sig in i kommunens roll i planeringen/bygglovsprocessen.

- Utgår från DPn.
- Tittar på helheten i fält.
 - Hänsyn till området runtomkring
- Bör titta på ÖPn också.
- Fastighetsägaren har väl en skyldighet att ta del av DPn? Av denna bör förbud eller krav framgå.
 - Inte säkert att allt framgår i DPn dock. Vissa förbud/krav regleras på andra sätt
- Förebyggande information och rådgivningsmaterial, information om bygglovsplikt.
- Vissa åtgärder idag är Bygglovsfria
- Vissa kommuner har öppet hus för olika frågor, ett sätt att nå fastighetsägarna med information
- Högsta instansen gäller. Förskräckligt att det tar sådan tid. Domstolsbesluten blir prejudicerande och avgör myndigheternas fortsatta arbete.
- viktigt att kommunen/nämnden väljer att överklaga när det går emot deras beslut.
- Känns som en jättestor avvägning, beror på hur stor förändringen/avsteget är
- I viss mån skäligen, man har ju en skyldighet som fastighetsägare att inte förvanska miljön

- En överträdelse kan föda flera, viktigt att reagera (vite/åtgärd).
- Viktigt att jobba mot en allmänhet/Fastighetsägare, exempel på en kommun som anordnar stadsdelsvandringar där värden presenteras och förklaras.
 - Mäklarnas roll viktigt.
- Traditionen finns kanske inte i Sverige, vi ser inte industribyggnaderna på samma sätt, som att omfatta kulturvärden?
 - De tar kanske för stor plats i ett landskap
 - Ligger avskilda. Väljer kanske att inte reglera därav.
 - Mer fokus på funktion, säkerhet, buller, m.m?
 - Samtidigt flera industriområden som man lämnar och låter övergå till annan verksamhet.
- Vi tyckte alla det var ett intressant ärende som togs upp.
- Det påpekades att det finns områden i Växjö-trakten som borde hanteras varsamt och med siktet att bevara helhetsintrycket (t. ex. Teleborgsvägen).
- Det gavs ytterligare exempel på liknande ärenden.
- Diskussionen kom sedan att handla om fråga 2 rätt mycket, dvs om hur man når ut med information till berörda husägare. Det kan t. ex. bestå i att man skickar ut information till berörda husägare med tips om hur man bör renovera.
- Fantastiskt bra att man kan använt PBL så som Ljungby kommun gjort i sitt case.
- Viktigt att besluten är transparenta och innehåller väl motiverade avvägningar för att nå framgång i en överklagandeprocess.
- Kommunerna borde informera mer i bygglovsprocesserna om bedömningsgrunderna och om varsamhet och förvanskningförbud.
- Bebyggelseinventeringar är viktiga och kan hjälpa bygglovshandläggarna i sin avvägning.
- Krav på återställande måste bedömas från fall till fall och är beroende av vilka värden som gått förlorade.
- Det är inte ovanligt att olika rättsinstanser kommer till olika beslut. Det gäller dock för kommunerna att vara modiga och stå på sig samt våga lyfta processen till högsta instans.
- Svårt att göra bedömningar. Möte för att gemensamt bedöma, så det utåt görs samma bedömning
- Broschyrer – delas ut till fastighetsägare i grupphusområden, finns på hemsida, även arbetsmaterial för handläggare
- Underlag för dialog
- Inventeringar – uppdatering kan behövas; Stockholm – gul, grön, blå markering
- Boverkets byggregler
- Länsstyrelsens rådgivning görs i DP-fasen, då överklagade bygglov hanteras av Länsstyrelsen.
- Olika förutsättningar
- Om området redan är exploaterat är det ofta lättare att säga ja
- Få värden kvar, kan vara desto större orsak att vara restriktiv och bevara. Miljön kan vara mer känslig
- BN göra bedömning från fall till fall

- Det finns information till fastighetsägare på kommunens hemsida om bygglov
- Det är sämre med information om anpassning till stadsbilden mm.
- PBL kan användas i bygglovsprocessen när det inte finns stöd i DP
- 8:6 och 8:13
- Viktigt med inventeringar!
- Det är nödvändigt att ha politiken med sig om kommunen ska avslå ett bygglov.
- Frågorna är personberoende inom tjänstestaben.
- Nya tjänstepersoner som anställs är mer engagerade i frågan.
- En större vikt har lagts på kulturfrågor de senaste åren.
- Politiker kommer in i politiken med olika intressen och det kan innebära variation av intresse och kompetens.

BYGGPROCESSEN OCH KULTURVÄRDEN Samuel Palmblad, byggnadsantikvarie

Omvandlingen av Ulriksbergsskolan – En antikvarisk betraktelse kring bygglovsprocessen. Samuel Palmblad, Kulturparken Småland, redogjorde för ett projekt där antikvarisk kompetens bidrog till ett bra slutresultat.

Presentationen finns i bilaga 4.

Gruppsamtal om byggprocessen och kulturvärden

1. Vilket underlag använder ni för att bedöma varsamhetskravet och förvanskingsförbudet?

- Tas varsamhetskravet och förvanskingsförbudet upp vid det tekniska samrådet? Förs det resonemang om hur de påverkar tillämpningen av de tekniska egenskapskraven?
- Vilka krav ställer kommunen på byggherren att tillhandahålla ett underlag? Hur ser rollfördelningen kommun/byggherre ut?

2. Vilka kontrollpunkter anser ni är viktiga för att varsamhetskravet och förvanskingsförbudet ska tillgodoses?

- Hur ska en kontrollpunkt om kulturvärden utformas för att den ska gå och följa upp inför slutbesked?

3. Är ni handläggare/kommuner bekanta med begreppet antikvarisk sakkunnig som är certifierad av Boverket ?

- Vi återkommer ständigt till frågan om resurser, det är så olika vilka kompetenser man har inom sin organisation, vilket påverkar hela processen.
- Frågorna tas upp i de tekniska samråden. Ett bra underlag, som en tydlig och detaljrik plankarta är till stor hjälp. Bestämmelser som ”Byggnaden får inte förvanskas” kan uppfattas som luddig och kan tolkas olika av olika personer. I vissa kommuner går man ner så pass på djupet att färgkoder kan vara inskrivna i

plankartan, då är det mycket lättare att diskutera utformning i samrådet, utan att det kan bli en tolkningsfråga.

- Saker som inte står på kartan utan bara i planbeskrivning eller i annat dokument kan ofta förbises.
- Samtidigt kan för detaljerade planer vara svåra att genomföra. Bygglövhandläggare ser hellre mer detaljer och bestämmelser för att få stöd, planarkitekter ser vinster med flexibilitet och genomförbarhet.
- Gällande begreppet certifierad antikvarisk sakkunnig: En av deltagarna upplever att efterfrågan på kompetensen har ökat, att frågan verkligen har kommit upp på agendan hos både byggherrar och kommuner.
- Många kommuner har kunskap om denna kompetens finns, men inte att det fanns så många certifierade. Det kanske också har att göra med att kommunerna ofta har ramavtal at hålla sig till och inte söker efter nya konsulter.
- Växjö kan begära en antikvarisk förundersökning när det gäller bygglov för byggnader med kulturhistoriska värden. Det behöver inte vara en skyddad byggnad. De uppfattar det som att det har blivit mer accepterat bland fastighetsägarna.
- Vi diskuterade kring vad man gör med q-märkta byggnader som är övergivna och förfallna. Något som ofta blir en lång process.
- När det gällde certifierad antikvarisk sakkunnig så används det ibland men inte alltid. Det verkade inte vara ett särskilt krav. Kanske p g a att inte alla har den certifieringen.
 - I underlagen är det viktigt att precisera vad som är viktigt att förhålla sig till
 - Realistiskt förhållningssätt
 - Vi diskuterade att man kan välja att skriva måste/ska istället för bör och att man på så sätt tydligare gör sin förhållningsposition
 - Vi diskuterade om någon kände till praxis gällande överklaganden i bygglovsärenden
 - Vi pratade om att antikvarisk sakkunnig ska vara certifierad av Boverket och att lista över certifierade personer finns på deras hemsida
 - Bl.a. ska alltid antikvarisk medverkande anlitas när det rör byggnader med q- eller k-märkning
 - Antikvarisk sakkunnig – personens rekommendationer ligger till grund i processen
- En av kommunerna ställer krav om att antikvarisk konsekvensbeskrivning ska göras vid rivning. Man ställer i princip detta krav i alla rivningsärenden.
- Vid ärenden som rör ombyggnation har stadsarkitekten en funktion som den som uppmärksammar och pekar ut projekt där det kan krävas utredning och konsekvensbeskrivning.
- I en kommun där kunskapsunderlag finns: Om det rör en fastighet inom ett utpekad område skickas frågan om krav på antikvarisk konsekvensbeskrivning vidare upp i organisation. Om det inte rör ett utpekad område så ställs inga sådana krav.
- En kulturstrateg på en kommun har antikvarisk kompetens och lämnar ibland utlåtande när man är fundersam på om det är något man ska skicka vidare.

- Bygglövshandläggare upplever att man borde åka ut mer och se på plats för att göra bättre bedömningar. Svårt när resurserna är knappa. Man åker i regel bara ut när det gäller förhandsbesked eller när underlag saknas för att bedöma områdets karaktär. Det är problematiskt och beklagligt att man resurserna är så knappa att man inte kan göra en kvalitativ bedömning, utan istället måste utgå från bristfälliga underlag.
- Många fördelar med att bo och arbeta på samma ort. Lättare att göra bedömningar.
- Ingen känner till det [begreppet antikvarisk sakkunnig som är certifierad av Boverket]. [Byggnadsantikvarie på museet] nämns som den kontakt man ofta vänder sig till.

- Bättre att börja under själva bygglovsprocessen (med varsamhetskrav och förvanskingsförbud), ju tidigare desto bättre. Ska tas upp i det tekniska samrådet men detta sker sällan i realiteten
- Krav på underlag från byggherren: Rent ekonomiskt är det ej en fördel att efterfråga underlag. Lämnas ändå över till kommunen. Kommunen ställer sällan krav.
 - Samarbete/samråd om vad krävs och behövs är det bästa
 - Viktigt med antikvarisk sakkunskap
 - Kontakt tas med museet vid behov av vägledning
 - Viktigt att det blir rätt, blir tråkig stämning när planprocessen måste börjas om
 - Tidigt skede viktigt, (antikvarisk) hjälp finns att få
- Kontrollansvarig tar fram en kontrollplan, punkterna granskas därefter. Missar man ett förvanskingsförbud i detta skede finns det en hög sannolikhet att den missas helt i planen.
- Återanvändning av material, exempel på kontrollpunkt. Riktlinjer för förvaring av material, detaljer viktiga.
- Vi har kännedom om det [begreppet antikvarisk sakkunnig som är certifierad av Boverket].
- Museet informerar i tidigt skede,
- Är bekanta med begreppet, inga konstigheter.

- Generellt var vår grupp inte så insatt i dessa frågor (endast en person kände t. ex. till att Boverket certifierar antikvariska sakkunniga personer), men vi tyckte alla att exemplet med skolan i Växjö var mycket intressant.
- Vi var överens om att man bör bevara så mycket som möjligt, men att det ibland inte går, eftersom byggnaden kanske är i för dåligt skick. Bevarandet får inte bli så starkt att funktionen blir lidande. Man kan inte få allt.
- Allmänhetens syn på att myndigheterna vill ”konservera allt” diskuterades och att det är en viktig pedagogisk uppgift att upplysa allmänheten om att historien är en tillgång.
- Vi tog i detta sammanhang upp RAÄ:s devis ”bevara-använda-utveckla”.
- Vi berörde vidare det faktum att det i bevarandet även finns en hållbarhetsaspekt.
- En annan sak som berördes var vikten av att inte stirra sig blind på skicket, då det kulturhistoriska värdet bedöms.
- Vidare påpekades att det inte är så ofta som det görs antikvariska förundersökningar. Vanligare är att man begär in kompletterande information.

- Det kan vara svårt för kommuner utan antikvarisk kompetens att avgöra i vilket skede en antikvarisk förundersökning ska tas fram. Speciellt för den moderna bebyggelsen kan det vara svårt att avgöra om det ens krävs en antikvarisk förundersökning. Lättare att se ju äldre bebyggelsen är.
- Det är inte heller klart vad som skiljer en antikvarisk förundersökning och en antikvarisk konsekvensanalys åt, och vad som behöver tas fram när. Detta skulle kunna förtydligas till kommunerna. Kanske i en enkel vägledning.
- Det är sällan det används certifierad sakkunnig i byggprocessen. Du certifierar dig på lagstiftningen. Instrumentet säger egentligen ingenting om din antikvariska kompetens eller erfarenhet vilket kan ställa till problem om inte den sakkunnige har tillräckliga antikvariska kunskaper.
- Vilken roll tar den antikvariske sakkunniga i ett byggprojekt? Jobbar åt byggherren och följer upp att kontrollplanen efterlevs och att kulturhistoriska värden tas tillvara. Här ser vi en intressekonflikt i hur stark den sakkunnige kan vara mot sin uppdragsgivare. Kan vara svårt att ta en del strider. Innan kommunen fattat sitt bygglov är det svårare för den sakkunnige då det inte finns ett beslut som preciserar vad som ska göras.
- När varsamhet krävs tas en remiss in i Markaryd från [byggnadsantikvarie på museet]. Det tas med i kontrollplanen. De gör fler platsbesök, begär in fotografier och KA kan göra fler besök på plats om det behövs. De har aldrig ställt krav på antikvarisk sakkunnig i bygglovsskedet.
- Sakkunnig
 - ej ofta efterfrågad
 - Enskilda byggärenden, ej DP
 - Viktigt med platsbesök
 - Det är svårt att påverka något efter bygglov
- Kontrollpunkter
 - Viktigt med tidigt skede, remiss, antikvarisk förundersökning, ritningar mm
 - Bra med formell lista
 - Viktigt med konsekvensanalys
 - Tidig dialog med exploatören
 - Krav på intyg är betydelsefullt för att få igenom den man vill och få en bra process
 - Intyg på varsamhetskrav
 - Efterfrågan på certifikat har ökat på vissa platser
 - + Antikvarisk certifikat i byggprocessen skulle vara bra

AVSLUTNING

Länsarkitekt Gunnel Henriksson

Reflektioner

Tre deltagare reflekterade med utgångspunkt i ”Vad jag tar med mig från Kulturmiljödagen”:

Deltagare 1 (förtroendevald kommun)

- Fantastisk dag, givande
- Detaljer som hen är långt ifrån
- ”utveckla varsamt och medvetet”
- Få in kulturmiljö
- Tidig dialog

Deltagare 2 (förtroendevald kommun)

- Väl utformad dag
- Intressant och givande
- Kulturmiljön är en demokratisk fråga
- Få in tidigt i processerna

Deltagare 3 (tjänsteperson myndighet)

- Spännande presentationer
- Vad mycket det verkar hänga på underlagen
- Ger kommunerna makt att planera och utveckla
- Använda paragraferna i verktyget Plan- och bygglagen
- Fortsätta stötta utvecklingen

Länsarkitektens reflektion utifrån dagen:

- Stort behov att se kulturmiljöerna som resurs
- Platsen och dess förutsättningar
- Finns med i en helhet
- Kulturhistoriska underlag
- Antikvarisk kompetens
- Öka kunskapen
- Fortsätta tillsammans

Gestaltad livsmiljö

Propositionen "Politik för gestaltad livsmiljö" (Prop. 2017/18:110) presenterades i februari 2018

”Ett gemensamt skapande och en helhetssyn på den gestaltade livsmiljön är kärnan i den nya politiken för arkitektur, form, design, konst och kulturarv. Det är en politik som på ett tydligt sätt tar utgångspunkt i människan, hennes behov och livskvalitet vid formandet och förvaltandet av våra livsmiljöer. Politiken utgår också från allas rätt till miljöer som är inkluderande, väl gestaltade och långsiktigt hållbara.”

Det ska uppnås genom att:

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids

- det offentliga agerar förebildligt
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas till vara och utvecklas
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Gestaltad livsmiljö har koppling till andra områden, som Agenda 2030 – Hållbara städer, miljömålen – God bebyggd miljö, miljöpolitik, kulturpolitik, samhällsbyggande, transportpolitiska målen, folkhälsopolitiken, funktionshinderspolitiken och det klimatpolitiska ramverket.

Gestaltning handlar både om hur vi tar hand om och utvecklar befintliga miljöer och om den framtida bebyggelsens placering och utformning. Då det handlar om helheten ingår även mellanrummen i bebyggelsen med till exempel gröna miljöer. Landsbygdens miljöer får inte glömmas bort.

Länsstyrelsens arbete

Länsstyrelsen har ett uppdrag om att främja kulturmiljöarbetet i länet. Som stöd till detta arbete finns en styrgrupp där representanter från kommunerna finns med. Det är en blandning av personer från plan- och byggsidan och kulturmiljö, och är en bra grupp för inspel till fortsatt arbete och till kulturmiljödagens innehåll. Länsstyrelsen arbetar även med kommunerna via planärenden, Länsstyrelsens Kvartalssamtal kring olika sakfrågor och kommunerna har möjlighet att komma till planberedningen, som hålls varje vecka enligt ett rullande schema, för tidig dialog.

Tack för ni har deltagit idag!